

Adres:
Berlin-Charlottenburg 2, Postfach Nr.16
Tek nüshası 20 Pf.

Organe
de défense nationale
d'Azerbaïdjan

İnsanlara hürriyet!

Baş muharriri: M. E. Resul-zade

Milletlere istiklâl!

Yılı 2

10 günde bir çıkar

Millî Azerbaycan istiklâl davasını terviç eder siyasî gazete

Abone: Yılı 2: 6 ayı 1 dollar — No. 48

Ukrayna mes'esi

Bir kaç zamandan beri cihan matbuatı Ukrayna mes'elerinde bahsedip duruyor. Gâh Milletler Cemiyeti'nin gizli içtimalarına kadar akseden açık mes'lesinin canlar yakan tafsilatı, gâh ta Rosenberg'in kitabı, Hugenberg'in notası ve bugünlerde de İngiliz matbuatı krali Lord Rothermere'nin nesriyatle tazelenen bu mes'le şimdî de, kısım mahsusumuzda neşrolunan materyallerden görülebileceği veçhile, bizzat bolşevikler tarafından yenilenmiştir.

Uzak Sark tehlikesi önünde bulunan bolşevikler, Garp'ta de kendilerine engel olacak herhangi oyunun hayâlinde bile titreyor, bütün komşularıyla bağlanmış oldukları misaklara rağmen, bir türlü rahat edemiyorlar.

Aralarındaki son dostluk münasebetlerine rağmen, Sovyetler, Lehistan'ın Almanya ile anlaşmak için yaptığı teşebbüs üzerine, Varşova ile Berlin arasında başlanan konuşuktan biffassa şüpheleniyorlar. Kendilerini bu münasebette rahatsızlandıran en büyük mes'le, yukarıda kaydettiğimiz mahazlardan anlaşıldığı üzere, Almanya'nın Lehistan'la Sovyetler İttihadı hesabına ve Ukrayna mes'lesine üzerine anlaşmak niyetinde olduğu ihtimalidir. Tahmin edilen bu projeye göre, Ukrayna Rusya'dan ayrılacak, kendisine bağlayacağı bir muahede ile Lehistan'ın Karadeniz'e çıkmasını temin edecek ve bu suretle Almanya ile Lejistan arasını açan pürüzlü mes'elenin halini kolaylaştırıcaktır.

Almanya'dan sonra İngiliz matbuatında bir kısım tarafından terviç olunan bu proje ile beraber, Moskva'da endişeye doğuran vak'alarından birisi de Litvinof'un Vasington'da Sovyetleri tanıttığı günlerde Tokyo ile Berlin radyolarının karşılıklı tezahürleri yaparak, siyasi bir nümayiş icra ettikleridir.

Beynelmilî mahiyetteki bu müahedelerle alakalandırılca Ukrayna komünist fırkası merkez müesseseleri tarafından kabul olunan rezolusyonda kaydolunan hadiselerin hakikî kıymeti hakile anlaşılms oluyor.

Ukrayna'da kuvvetli bir istiklâlçilik cereyanının varlığı artık bütün bütüne meydana çıkmıştır. Bu istiklâlçilik sade milliyetçileri değil, bizzat Ukraynalı komünistleri bile bütrüştür. Vaktile kendisine kıyan Ukrayna marif komiseri Skripnik'in idaresi altında, Moskva sentralizmine karşı her türlü imkânlarla karşılığın bu milliyetçi komünistlerin göze aldıkları gaye Ukrayna'nın bizzat Ukraynalılar tarafından idare olunmasını temin etmektedir. Bu maksatla onlar bütün marif ve kültür müesseselerine ekin ve iktisat idarelerine kendi adamlarını doldurmuş, bu cepelerde Moskva ajanlarını sıkıştırılmışlardır. Bunların maksadı, Moskva ajan Postişef'e bakılırsa, memleketi Sovyetler İttihadı'ndan çıkmağa doğru hazırlamak imis; sentralist komünistlerden Kossiyov'un verdiği beyanata göre, bu milliyetçi komünistlerle muhaciretçi milliyetçi ve istiklâlçi zümrelerin münasebetleri varmış; hatta bunlardan bir kısmı G.P.U. tarafından sorguya çekildikleri zaman, güya, ki, Almanya'nın bugünkü ricalından maruf Rosenberg'le temasa geldiklerini dahi boyunlarına almışlarmış. Bolşeviklere mahsus bir itihâm olmasın çok ihtimal dahilinde olmakla beraber, bu beyanattan, Ukrayna komünistleri arasındakî istiklâlçilik akıntısının ne dereceye vardığını göstermek bakımından dahi ehemmiyetli olduğu şüphesizdir.

Kossiyov bu beyanattan yüzlerce muhacir Ukraynalıların memleket içerisinde girerek, her tarafa gizli komiteler yaratırlar ve bu işde yerli komünistlerle elbir olarak çalışıldıkları ilâve ediyor. O, bu

Azerbaycan'da vaz'iyet

Tahran muhabiri mahsusumuzun Bakü'dan aldığı son malûmata göre, bir ay evvel Bakü'da bir firar hadisesi vaki olmuştur. 15 kişiden ibaret bir kafile G.P.U.-dan merkezi hâpishaneye götürüldüğü zaman muhafızları terkisilâh ederek otomobilleri firar ettirmişler. Hadiseden dolayı yetmiş yardım kuvvetleriyle firariler arasında mücadele başlamış, neticede 15 kişiden dört kişi kaçmış, ikisi ölmüş, mütebakısı tevfiç edilmişlerdir.

Kaçmağa muvaffak olanlar içerisinde maruf partizanlardan Saruhan Beyli Habibullah Bey de vardır.

Habibullah Bey yıllar var, ki Muğan'da bir kaç atışı ile beraber istilâ hükümetle çarpışıyor. Bolşeviklerin ona karşı aldıkları tedbirler hiç bir netice vermemişti.

Üç ay bundan evvel Habibullah Bey bir kaç arkadaşile beraber Bakü'ya gitmiş ve orada bir başın neticesinde yakalanmıştır.

G. P. U. Habibullah Beyi idame mahkûm etmiş. Fakat hâpishaneye götürüldüğü zaman kaçmağa muvaffak olmuştur.

Habibullah Bey ruslarla çarpışmalarile

tanınmış maruf Saruhan Beyli ailesine mensup olup Muğan'da çok sevilir bir simadır.

G. P. U. onu yakalamak için siddetli tedbirler almakta ise de, hiç bir netice elde edememişlerdir. İki ay evvel Bakü gazeteleri amele içtimâline bozan ve komünist fırkası müessesiline konuşmak imkânı vermişler bir kaç amelenin tevkiifinden bahsetmişlerdi. Bakü'dan gelen İranlı amelenin anlattıklarına göre, bu hadise Kardeşir'de vaki olan bir amele greviden doğmuştur. Grevin sebebi şudur:

Mayıs ayında Kardeşir'deki kimya imalâhanelerinden biri patlamıştır. Bunun üzerine petrol tasfiye imalâhanelerinde çalışan amele arasında külliyele tevkiifler yapılmıştır. Aynı zamanda amelenin personyel dahi azaltılmıştır. Bunun üzerine amele grev ilan etmiştir. Komünistlerin davet ettiği içtimâli amele boykot etmiş, komünist hatipler taşlanmışlar.

Bu münasebette tevfiç edilener arasında bir kaç mühendis teknik ve ustalarla beraber amele dahi vardır.

Sovyetlerde iğtişaş

İngiliz gazetelerinden „Daily Express“in 4 Kânunuevvel tarihile verdiği ve „Times“in bir gün sonra çıkan nüshasında resmen teyit olunduğu bildirilen bir rivayete göre, Sovyetlerde bir terrorist teşkilâtı açılacak, bu teşkilât mensup 8.000'den fazla kişi tutulmuş ismiş. Tutulanlar arasında bir çok zabıter, askerler ve hükümet memurları da vardır. Bu teşkilât bir yıldan beri devam ediyormuş ve bir çok terror aktları yapmış ismiş. Bu aktlar askeri daireye ait bazı binaları yakmak ve bir takım müesseseleri patlatmakta ibaret imiş.

Bilgivesek tersanesinde ve Habaroisk'da bir takım patlayıcılar olmuştur.

„Times“in, resmî değışide de, bazı iyi malomat alan itibarlı menbalardan öğrenildiğine göre, terror teşkilâtı açılmasını şüphesiz aslı yokmuş. Bu versiyonla, şüphesiz, son zamanlarda Uzak Sark hudutlarında geçen bazı hadiseler münasebetle

hareketlerle Rosenberg'in kitabı ve Lord Rothermere'nin nesriyatı arasında sıkı bir münasebet bulunmuştur.

Kendi saktirlerini, „vefasızlığı“ kıran Moskvalı „muallimlerin“ ağzında müthiş bir ceza mukaddimesi teşkil eden bu itihamları mubalağale ve taktik uydurması bir sey olarak kabul etmekle beraber — inkârı kabil olmayan bir hakikatin karşısında olduğumuzna kat'iyyen şüphe yoktur. Bütün dünya Ukraynalı komünistlerin dahi istiklâlçilik yoluna girdikleri karşısında, Bu yola girmesi için bir komüniste, ne Rosenberg'in telkini, ne de Lord Rothermere veya başkasının tahrikî lâzım değildir.

Bütün cihanın buğday deposu halindeki, Moskva idaresinin zulüm ve yağmaçılığı yüzünden, doğduğı memleket çocuklarının müthiş surette açlığa malûm kadim görmek, komünist te olsa, bir Ukraynalıya bu yola girmek için kâfi gelmezmi? . . .

Yoksa Moskvalı muallimlerce, saktirleri arasında, bir az olsun, vüdan sahibi bulunmak ihtimali yok mudur? . . .

Fakat, onlar ne düşünüyörlarsa düşünsünler. Hayat kendi işini görmeğe, tabiat kendi akını ile akmaktadır. Bu gün Ukrayna'da görüldüğümüz akıntı sade buraya mahsus olmayup Sovyetler İttihadı'ni teşkil eden kuzil Moskva mahkûmu bütün milli cumhuriyetlerde de görülmektedir.

Hali hazırda üç köz üzerinden yürüyen bu millî hareket, zaman-zaman bolşevikler tarafından vukubulan itirafılara göre, Rusya elinde esir bulunan bütün milletleri bütrüştür. Muhaciretçileri milliyetçiler bu hareketin bir kolunu, istilâ altında doğuşın hak tabakaları onun ikinci kolunu teşkil ettikleri halde, milliyetçilige kapılan yerli komünistler de onun üçüncü koldan gelen bir kuvvete halindedirler.

Sovyetler İttihadı sözde federalist bir prensip üzerine kurulmuştur. İşde ise bü-

tırca olunan tutukların izi azdırılmak isteniyormuş. Asıl mes'ele bundan ibaret imis:

Şarki Sibirya ile Primorsk vilayetinde, hükümet buğday vermek istemiyen köylülere cebir yapılarak, üstlerine ceza kit'aları gönderilmiş ve neticede geçen yıl Şimalî Kafkasya'da çıkan hadise burada da çıkmış imis. Bir çok köylüler külliyele yurtlarından sürülmüşler, kursuna dizilmişler v. s. Köylülerden bir kısmı Mancuko hududunda hareketle bulunan partizanlarla kavuşmuşlar imiş. 1.000'e kadar zabıterin terror teşkilâtına mensubiyetinden bahis ceza kit'alarındaki zabıterile kızıl ordu neferlerinden bir kısmın dahi kıyan eden bu köylüler tarafına değtikleri ihtimalen kuvvetlendiriyormuş.

Çıkan bu sayıtlar üzerine her ne kadar „Tres“ adnlı bolşevik ajansı terror teşkilâtı açılmasa mes'lesinin yalanlanmıssa da bu yalanlanma şüphe ile görülmektedir.

tün bu karşık makineyi idare eden manivela tek bir kuvvettir. Komünist fırkasının kuvvetidir. Bu kuvvet hiç bir otomoni ve federasyon bilmez. O, dünyanın bütün sentralizmlerine örnek olacak kadar sıkı bir sentralizmdir. Firka kâtibi umumisinin kullandığı istibdatı carlara rahmet okutturacak mahiyette gaddar ve ezicidir.

İşte Azerbaycan'da Hanbudagofecular, Tataristan'da Saltangalyefeciler ve saire sairce oldukları gibi, Ukrayna'da da Skripniciler bu istibdat ve bu sıkı sentralizme karşı geryorlar. Sovyet teşkilâtı esasıye kanunundan istifade ederek komünist fırkasındaki sentralizme, başka tabirle, rusculuğa karşı mücadele ediyorlar.

Buna mukabil sentralistler istiyorlar, ki artık bu ikiliğin sonu gelsin. Firka sentralizmini Sovyet federalizmine uydurmak, onlara, elbette, ağıza almamaz. Fakat neden Sovyet federalizmi firka sentralizmine bakılı edilemesin? . . .

Bu defaki Ukrayna misalinde tekrar meydana çıkan şarlardan birisi de bu imiş. „Parçalanmaz tek Rusya“ şiarını taşıyan beyazlara karşı harp ederken milli cumhuriyetler şiarını bir hikmeti ve işe yarar bir faydası vardı; şimdî ise bu mevcudiyetlerin faydası değil, zararı vardır.

Sovyet hükümetinin her taraftan tehlikelere maruz bulunduğuna bu zamanda milli cumhuriyetlerin birer engel mayası olduğuna şüphe yoktur. İste sentralist komünistlerin bugünkü endişeleri. Postişef'in anlattığına göre, bu cereyan Ukrayna komünist fırkasının sonki içtimânda epeyi kuvvetli imiş. Bittap bu cereyan Ukrayna komünist fırkasındaki rus âzaya dayanan bir cereyandır. Bunlara göre dışarıdaki Sovyet düşmanları Ukrayna istiklâlinden bahsettikleri bir sırada Sovyet Ukrayna oyunu oynamak tehlikeleridir.

Ukrayna'da istiklâlçilik

(Bolşeviklerden alınan malûmata göre)

Ukrayna komünist fırkası adından Stalin'e telgraf çekerek firka merkez komitesine merkez kontrol heyeti ezümle ediyorlar, ki:

„ . . . mahellerde ziyancılar, inkilâp aleyhtarları, beyazların arkasından giden milliyetçiler ve petuçarlar cepelerinde firka bileti taşıyarak, kolhozlarda ve ekin idarelerinde iş karıştıran iki yüzlülere mücadele ciddiyyete yürütülmüyor.

Onlar Ukrayna'yi büyük Sovyetler birliğinden ayırmak ve onu ya Lehistan veyahutta Almanya faşizminin müstemlikeli haline koymak ve bununla da buşun inkilâbın merkezini zaiflatmak istiyorlardır. Milliyetçilerin kültür cephesindeki kuvvetlerini dağıtarak, buraya sinanmış bolşevik kadrolarını yerleştirmele bu Ukrayna'da sosyalist kültürünün yayılmasını ve bu suretle memlekette Sovyet imi, mektebi, edebiyat ve sanatının kuvvetlenmesini temin ettik . . .

Sovyet Birliği komünist fırkasının yakında toplanacak umumî kongresine hazırlık dolayısıyla başlanan içtimâlar Moskva'da toplanan birisinde, Stalin'in muavvinlerinden Postişef, ki milliyetçilerle mücadele etmek için vaktile Ukrayna'ya gönderilmişti, demişti, ki:

„ Geçenlerde kendi hayatına kıyan sabık Ukrayna marif halk komiseri Skripnik istiklâlçiler bir sulkistan başında durmuştu. Skripnik'in vaktinde açılan bu ihafeti (Postişef'e), düştünlen planı bozmayla imkân vermiş, hareket sonuz kalmıştır. Ukrayna fırkasının 25% âzası bu münasebette yapılan temizlik neticesinde firkadân koğulmuştur.“

Ukrayna komünist fırkasının merkezi heyetile merkez kontrol heyetinin birleşik içtimânda, Kossiyov'un raporu üzerinde kabul olunan aşğıdaki rezolüzyon 27 İkinci Tesrin tarihli „İzvestiya“ gazetesinde neşredilmişti.

Rezolüzyon Ukrayna komünist fırkasının, Ukrayna milliyetçi unsurlarının ve imha edilmiş sınıflar bakiyesinin yüksek teşkilâtlara sokulmalarına göz yummakla İthâm etmektedir. Rezolüsyonda ayrıca deniyor, ki:

„Ukrayna milliyetçileri kolhoz müesseselerinin, ziraaat ve kültür müesseselerinin, hatta komünist firka teşkilâtının yüksek makamlarına sokularak Sovyet hükümetile komünist fırkasının icarına karşı ziyancılık ve sabotaj yapmışlardır. Bu çok halk komiserliklerinde, him müesseselerinde, hatta ayrı-ayrı mahiyetlerin firka teşkilâtı idare heyetinde inkilâp düşmanı iki yüzlülerin bir çok yuvaları vücude getirilmiştir. Sovyet müesseselerine, [Arkası 2-nci sahifede]

Fakat oynanan yalnız Ukrayna oyunumudur?

Bolşeviklerin hallettik diye göladandıkları (böbürlendikleri) milliyet mes'lesini Sovyetlere hakikaten de oyun yapacak bir mes'eledir. Milliyet unsurları ruslarda da, rus olmayan milletlerde de kabarık bir halde dir ve gitmekte teziz bir hale geryorlar. Bu iki türlü cereyanı birincisi hücum, ikincisi korunma halindedir. Bu iki kuvvet arasındakî vurusma ile bağılı olan tezat şimdî her şeyden ziyade Sovyetleri idare eden komünist fırkasını içinden germektedir. Birbirine karşı bulunan bu iki tezat arasındakî resmî anlaşma ile Sovyet hükümetile kapitalist komşuları arasında bağlanan vurusmamak misakları arasında, mahiyet itibarile, hiç bir fark yoktur. Hariçten gelecek bir darbenin vereceği sarımsı esasında her şeyden evvel konuşak sey bu milletleri Moskva esirliğinde tutan bağ olacaktır.

Sovyetler İttihadı, denilen bugünkü Rusya dahilindeki milliyet mes'lesinin kabarık bir nümunesini teşkil eden Ukrayna mes'lesinin ifade ettiği mâna işte budur.

M. E. Resul-zade

Almanya ve Sovyetler

Nasyonal-sosyalist fırkasının iş başına gelmesi üzerine Alman-Rus münasebatının değişerek, maruf Kapallo siyasetinin ilas ettğini kaydetmiştir. Kaçerler Hitler Almanya'nın harici siyaseti hakkında verdiği resmi beyanlatlarında şimdiki hükümetin dahi Sovyetlerle iyi geçimlik istediğini kaydetmişse de Alman-Rus münasebatındaki gerçiklik hakikat halde hiç te azalmamıştır.

Malum olduğu üzere bugünkü Almanya'yı idare edenlerin hemen hepsi hükümet başına geçmeden evvel, değil yalnız komünistlerin, hatta Sovyet Rusya'nın dahi düşmanı olduklarını defafla kaydetmişlerdir. Hitler ve Rosenberg'in eserlerini bilenen tabiidir, ki nasyonal-sosyalizm rehberlerinden iş başına geldiklerinde sonra Moskva ile eski muahadenet siyasetinin devam ettirilmeyeceğini tahmin etmişlerdir. Bu tahmin doğru çıktı. Nasyonal-sosyalizm sade altı milyonluk Alman komünistini mahvetmekle kalmadı; aynı zamanda Moskva hükümetine karşı dahi hareketler yaptı. Moskva ajanlarının senelerden beri muhtelif "ihari", "iktisadi", "medeni", "pasifist", v. s. gibi maskalar altında vücude getirdikleri teşkilatlar kapatıldı; "Derop" - Alman-Rus petrol şirketi kabilinden ticari müesseselerdeki memurlar arasında temizleme yapıldı. Ve bunlarla da iktifa edemedi: Kaçerler Hitler ve Göring başta olmak üzere, seçilmiş dolayısıyla veya başına münaşebatları olan çıkışlarında yeni Almanya'nın nufuz sahibi bir çok simaları Sovyetlerin iş yüzünü açan şiddetli nutuklarında, "beş yıllık" planların iflasından, açık, hastalık ve yoksulluktan dolayı bütün Sovyetlerde milyonlarca gıhnaşız ve mazlum halkın mahvolmasından, Sovyet liderlerinin iş başına gelirken ahaliye verdikleri yaldızlı vaatleri şimdiki kadar ila etmediklerinden v. s. v. s.-yi kaydetmekten hiç te geri durmadılar.

İş bununla da kalmadı: harici siyaset temelinden değişmeye başladı. Bu rejimden evvelki Veymar Almanya'sının yürüttüğü harici siyaseti ana hatlarından biri Milletler Cemiyeti çerçevesinde ve bir dereceye kadar bu Cemiyet'in murakabası altında anlaşılmak ve uzlaşmak siyaseti idi. Bu siyasetin diğer mühim bir faslı da Rapallo muahadesi, diğer tabirle, "Sovyetlerle istinat" siyaseti teşkil ediyordu. Nasyonal-sosyalistler bu siyasetin her iki rüknü de yanlış ve zararlı idi. Onlara göre, Cenovre oyunları orada diñlençlik yapılmaktan başka bir şey değildi. Bu sahada yürütülen siyasi manevralar çürüktü. İcten temamilen mahvolmuş Sovyetlerle istinat siyaseti dahi esasında faydasız bir teşebbüştü. Çünkü perişan ve her sahada bir iflas arzeden Sovyetlerle istinat edilemezdi. Böyle bir istinatın dar zamanda faydasız olacağı şüphesizdir.

Almanların kanaatinca 16 senelik hayatına rağmen Moskva hâlâ istikrar ve müvazenesini bulmuş bir devlet değildi ve 1917-de başlayan inkılab henüz bitmemişti;

o daha yeni ve daha muhlik manzaralar arz etmek istidindedir.

Nasyonal-sosyalistlerin fikrince, şimdiki kadar Rapallo siyasetinden istifade eden Almanya değil, sadece Rusya olmuştur, çünkü bu güne kadar Sovyetler iktisadiyatında ne yapılmışsa, 60/40 nisbetinde Alman mühendisleri, Alman teknikli ve Alman kredisi yardımıyla yapılmıştır.

"İstinat siyaseti" mes'lesine gelince, bundan gene de Almanya değil, Moskva kazanmıştır: dört bir tarafındaki düşmanlara rağmen, bu güne kadar kendini tutmuştur. Halbuki Almanya, bütün bu yardımlarına mukabil, Moskva ile olan "dost" luğ sayesinde, 10 sene zarfında altı milyon komünist kazanmıştır.

Vaziyet şu merkezde iken 1930 senesinden itibaren Uzak Şark hadiseleri meydana çıkmış, ki bu hadiseler karşısında Sovyetler dahilinde açık, sefalet, hercuşmeger, ademi memnuniyet, iktisadi ve mali iflaslar Kremlin diktatorunu öyle perişan bir hale, getirmiştir, ki değil Almanya'yı düşünmek veyahut amelî ve faydalı bir müteffik rolünü ila etmek, kendi mevcudiyetini korumak endişesinden bir an evvel bile ferî olamamıştır. Otar, ki Stalin, ne bahasına olursa olsun, yaklaşılan Rus-Japon harbinin, diğer tabirle, Sovyetlerin çökmesinin, bir türlü atlata bilmek için, Litvino'v budur tam 8-9 aydan beri kapularına salmış ve bütün alemler, "misaklar" yapıyor. Almanya'nın sekundanlığı sayesinde dünce kadar el çekmediği Besarabiya'dan birdenbire sarf nazar ederek Romanya ile ademi teavüz misakı aktediyor, içerisindeki çıkılmaz iktisadi buhrana rağmen, Türkiye ve İran'a istikraz veriyor, halkbuki benc borçlarını vere bilmediği gibi, bizzat kendisi bile krediler almak için yalvarmadığı bir kapitalist devlet kalmamıştır, Polonya ve Fransa'ya yalvararak bu suretle kendisini tasavvur ettiği tehlikelerden emin buldurmak istiyor. Mütevacizin tarihi misakı ile, vaktile imzaladığı Rapallo muahadesine rağmen, Versay nizamının mutaaşip bir tarafı olarak gözüküyor. Keza bu sebeplerdir, ki Moskva Japonya'nın Mancuko devleti yaratılmasına karşı temamilen lakayt kalıyor, değil Mancuko, hatta Şarki Çin demir yolları ile Çehol'un bile işgalını - Tokyo'ya bir-iki gürtülü nota gönderdiği halde - gene hazmediyor, Japon ordularının Moğolistan'a, yani Sovyet nufuz münakasasına doğru yürütmesini, "berayi malumat" getire keydesiyor, velhasıl her şey tahammül gösteriyor; bir sözle, Hazreti İsa'nın düsturine yüzde yüz riayet ederek, suratının sağ tarafına tokat vurulunca, derhal solunu çeviriyor. Çok istediği harbe hazır olmadığında, "stul perisi" kesiliyor. Ve bütün bunların istüne Almanya'daki altı milyonü geçen komünist müteffiklerinin rezil bir surette teslim olduğunu görünce, artık Avrupa'da çıkarılmak, "cihan ihlâli" hülyarında da terkedercek, şimdiki bütün emeğini faşist İtalya'dan tutmuş kapitalist (Arkasi 4-nci sahifede) Hilâl Münşi

Parçalamaya devam ediyor

Geçenlerde „Bakinski Raboçi“ gazetesinde „Avarlar ve Azerbaycan'da milliyet mes'lesi“ başlığı altında bir yazı çıkmıştı. Moskva organı, Azerbaycan maarif komiserliğini, „Türk olmanın talıs, tat, kırt bilhassa avar gibi milletlerin“ medeni ihtiyaçlarına ehemmiyet vermemekte, mekteplerin tedrisatını bu milletlerin diline geçirmemekte „ve bu suretle Lenin'in milli siyasetini bozmakla“ ittihâm ediyordu.

Azerbaycan komünist fırkası merkezi kontrol heyetile Azerbaycan işçi-köylü müfettişliği, (ki her ikisinin reisi Bogdanov namında bir rustur) son içtimada, „Bakinski Raboçi“ gazetesinin makalesini teklif ve müzakere eden sonra kat' kararını vermiştir.

Kararda deniliyor, ki („Bak. Raboçi“, Nr. 185):

1. Hususi bir ilim heyetinin 1931 ve 1932-de Zakatal ve Belokan nahiyelerinde yaptığı tahkikat neticesinde, bu nahiyelerdeki mekteplerin avar diline geçirilmesi karara alınmıştır. İlavê olarak bu mektepler için muallim kadrosu ve tedris kitapları ihzarı maarif komiserliğine emredilmiştir. Azerbaycan maarif komiserliğinin yandıdaki „azlıkta kalan milletler şubesinin“ faaliyetleri yüzünden, yukarıki kararlar tatbik edilmemiştir.
2. Zakatal ve Belokan nahiyesinde mektep yaşında olan avar çocuklarının ancak yüzde 16'ya nisbeti kendi lisnasında okuyor. Avar mektepleri kitap ve muallime temin edilmemiştir.
3. Mahalli fırka teşkilatları ve sovyet organlarının dikatsızlığı ve sınıf duygusunun yokluğu yüzünden, Zakatal ve Belokan nahiyelerinde din ilâmasının nufuzu kuvvetlidir, hatta medreseler bile devam ediyor.

Bu cihetleri tesbit ettikten sonra karar, Zakatal ve Belokan'ın „avarlaşması“ hususunda şiddetli emirler veriyor, ilavê olarak emrediyor, ki:

— „Maarif komiserine Zakatal ve Belokan nahiyelerinin avar köylerinde, Eylülün birdinden itibaren kraat evleri açması ve bu evleri muntazam surette avarca kitap ve gazetelerle teklif etmesi tedkil edilsin. Zakatal ve Belokan'ın din aleyhinde propaganda yapacak maaşlı propagandacılar gönderilsin.

Azerbaycan merkezi icrayesine ilk içtimada, kendi yanında „azlıkta kalan milletler şurası“ teşkilinin müzakere edilmesi teklif edilsin.“

Ukrayna'da istiklâlçilik

(I-çi sahifeden mabat)

hatta komünist teşkilatlarına sokular burjuva-müneci unsurlar milli-temayuz komünistler tarafından emmeye ve yarım gormuşer. Bu milli-temayuz unsurlar ırka aieynede olan bozguncu iaahiyelerinde münaşebetleri birmüşlerdir. Onlar geniş bir taahlyete geçmiş ve Ukrayna'da sosyalizm kuruluşuna büyük zarar vermişler.

Unara, geçende intihar etmiş sabik halk maarit komiseri Skripnik riyaset ediyordu. Onların pozisyonu içinde sosyalizm kurulan S.S.S.K.-den ayrılıp, yüzü Galiciya'ya doğru dönmekten ibaret idi.

Skripnik ve taraftarları Ukrayna'nın diğer Sovyet cumhuriyetleri olan kırsadi, devleti ve medeni irtibatını kırmağa çalışıyorlardı. Onlar Sovyetler birliğinin nutuzunu azaltmağa, Ukrayna dinini rus dünden ayırmağa, Ukrayna dilinde olan rusca keimicileri ukraynalılaştırmağa çalışıyorlardı.

Rezolusyon Ukrayna milliyetçilerini, „sabit Ukrayna aksi-inkilâplarımlar yolunda“ devam etmekle ittihâm ediyordu. O aksi-inkilâplılar, ki başında Vinnichenko, Gruşevski, Sapoval, Petlura nazırlardan ve „Ukrayna istiklâl cemiyeti“ âzâlerinden Yefremov, Çahovski ve Nikovski durmuştu. Propaganda ve faaliyet enecbi bir devletin istihbarat kalemi tarafından maddeten temin edilmekte imiş.

Ukrayna milliyetçileri Ukrayna muhacirleriyle, bilhassa Galiciya'daki Ukrayna hareketleri reiserile alakada imişler.

Rezolusyon, Ukrayna komünist fırkası merkez heyetinin kırkayı milliyetçilerin temizlemeye yolundaki şiddetli tedbirlerini teklif ve Ukrayna komünist fırkası merkezi kontrol heyetinin Ukrayna gramer ve kavaidi ile Ukrayna Akademisinin ve Şevçenko enstitüsünün „takviye ve tasfiyesi“ hakkındaki kararlarını da tasvip etmektedir. Rezolusyonunda deniliyor, ki:

— „Temayuçiler, vaktile Şumski tarafindan teşkil edilmiş edebiyat grupu etrafında toplanmışlardır. „Proleter edebiyatın serbest akademisi“ adını taşıyan bu cemiyet, Ukrayna edebiyat ve sanatını rus amelesinin proleter kültüründen ayırmak yolunu takip edip, burjuva-kapitalist garp siyasetini yürütürdü.“

Azlık teşkil eden milletlere mensup komünistler arasında dahi milliyetçilik keşfedilmiştir. Leh ve almandan ibaret olan bu komünistler, „kolhozlar, mektepler, klup ve enstitülerin leh ve alman faşist unsurlarla doldurulması. Bu unsurlar hatta kırkaya da girmişlerdir.“

Rezolusyon Ukrayna milliyetçilerinin dağıtılmasını teblihtikten sonra „milliyet mes'lesi devrini yasamıştır, milli cumhuriyetlere artık lüzüm yoktur“ diyen sol temayül ile de mücadele edileceğini söz veriyor.

„Yigirmi altılar“

Eylül 20 — Bakı komünistlerinin mâtem günüdür.

Bizim milli zaferimizin tarihi gününü teşkil eden 1918 15 Eylülünden beş buçuk ay evvel 31 Mart kırğınımı tertip eden Şaumyan 25 arkadaşla beraber Türküstan'da katledilmişlerdi.

Bu hadise, kızı cellâtlara, her 20 Eylülde „26 Bakı komünarı“ diye başlarken, kendilerine baştan sona kadar yalan ve uydurma dastanlar yazmak imkânını verdiği gibi, bu yal dahi bu hadiseyi, 15 yıl dönümü münaşebetile, merasime hatırlamak fırsatını verdi.

„26 Bakı komünarı“ kimlerdir?

Milli istiklâl savamızızla alakadolar olan faaliyet ve irtacaatları doğma yurdumuz üzerinde, milletimizin kanları, kurbanları ve felâketleri hesabına devam etmiş olan bu me'lun kâttillerin yaptıkları neden ibaretti? 1917 ikinci Tesrinde bolşevikler Petrograt'ta hakimiyeti ellerine aldıkları vakt, Maveraiy Kafkasya müsterek hükümet kurarak bolşevik seline karşı kendi kendisini korumağa karar vermişti.

1918-in başlarında Maveraiy Kafkasya parlamentosu açılıyor, aynı yılın Nisan ayı başında bu parlamento Kafkasya'nın Rusya'dan ayrıldığını ilân ediyordu.

Mayıs sonunda ise Azerbaycan, Gürcüstan ve Ermenistan birer müstakil devlet olarak milletler ailesine girmişlerdi.

Buna karşı kızı Rusya ta ilk günden itibaren ciddi tedbirler almağa başlamıştı. 18 Birinci Kânun 1917-de Lenin, Stepan Şaumyan'ın Kafkasya fevkalade komiseri tayin etmişti. 1918 senesi ikinci Kânunda ise Lenin'le Stalin'in imza ettikleri 13 numaralı dekrete Şaumyan'a, Türkiye hesabına büyük Ermenistan yaratmak salahiyeti veriliyordu. Buna mukabil Şaumyan taşnakların yardımını temin edecek, onların yardımile

Kafkasya'da, bilhassa Azerbaycan'da Moskva'nın hakimiyeti temin edilmeye olacaktı.

O zamanlarda Kafkasya'da rus hakimiyeti kat'i surette sarılmış bulunuyordu. Rus askerleri Kafkasya cephesini bırakıp kaçmışlardı. Siyasi propaganda, savaş ve seçimler geçen 1917-nci yıl zarfında Kafkasya'da, bilhassa Azerbaycan'la Gürcüstan'da devlet müesseseleri temamilen bu meklemlerle halkın eline geçmişti. Halk serbest seçilebilir neticesinde Milli Şura'lara mâlik olmuş ve bu teşkilata baş devlet müessesesi karakterini vermişlerdi.

Bakı gibi şehirlerde belediyeler, hatta ameli sovyetleri bile 75/20-80/20 nisbetinde milliyetli Azeriler eline geçmişti.

Ahalinin serbest reyile seçilen me'buslar tarafından teşkil olunanrak Tiflis'te üç milletin müsterek parlamentosu olan Seym açılmış ve federatif cumhuriyetin parlamenter hükümetini vücude getirmişlerdi.

Şaumyan bütün teblihterinden, beyan-nameler, isyana davetler, hatta Tiflis'te müsellih kıyam tecribesinden sonra cepheyi değişerek, Lenin'le Stalin'in de resmi tasvipleriyle, taşnakların büyük Ermenistan utopisini istifade etmeği düşüncüsü, Alman cephesinden gelip te Bakı'da toplanan 20.000-lik ermeni kuvvetini kullanmağa başlamıştı.

Bu kuvvete ve rus amelesile bahriyvelerine dayanarak Şaumyan 1918-nci yılın 31 Martında Bakı'da, 15.000 Azeri Türkünün hayatına mal olan maruf Mart kırğınımı tertip etti.

Üç gün üç gece karadan, havadan ve denizden yağan ateş neticesinde Bakı'nun Türk manuresi, medeniyet ve ifran ocakları, mektepler, matbaalar, kütüphaneler, tiyatrolar, milli binaller yerle yeksan edildi.

Ev-ev doluşarak sütemer çocuklara kadar doğrandı. Azeri kızları kafilerle halinde

sokak-sokak doluşarak esir pazarında satıldı...

Cihan inkilâbı kahramanları bu vahşetlerinden sonra Bakı'da kan ve ateş hükümeti kuruldu. Buradan şimale, garbe ve cenuba yayılmak için teşebbüslere giriştiler. Lalayan, Arakelyan, Amiryan v. s.-nin teşkil ettikleri çeteler Sirvan ve Muğan kazalarında taşı üstüne bırakmadılar.

Fakat bu ilk Sovyet hükümetinin ömürü çok uzun sürmedi. Daha Haziran ayında Bakı sovyetinin mevkiî sarılmağa başlamıştı. Temmuzun 25-nde Bakı sovyeti es-er (ihtilâlcî sosyalist), menshevik ve taşnakların bolşeviklere karşı olan reyleriyle İngilizlerin yardımı davet edilmesine karar vermişlerdi.

Bu az müddet zarfında mühim siyasi ve askeri hadiseler vukubulmuştu. Hazirana kadar Bakı'yu zaptedenele karşı simaldan Doğuştan milli alayları ve cenupla şarktan da milli Azerbaycan kuvvetleri harp ediyordular.

Azerbaycan Milli Şurası 28 Mayıs 1918-de Azerbaycan istiklâlini ilân ettikten sonra Türkiye ile bir muahede aktederek Türkiye'den askeri yardım temin etmeğe muvafak olmuştu.

Bakı sovyeti sükut ettiği zaman şarkından Azerbaycan ve Türkiye orduları tarafından muhasara edilmiş bulunuyordu.

Rusya ateş içerisinde idi. Bakı komünarlarının oradan yardım almaları imkânızı idi. Bakı'nun yolu her taraftan kesilmişti. O yıl Muğan'ın bol mahsulu olmuş iken, Lalayeli ceza alayları bile Bakı'ya buğday sevkedememişlerdi.

Şehirde mütih bir açık ve cephece bozulmuş başlıyordu.

Böyle bir vaziyet içerisinde Şimali İran'da bulunan İngiliz kuvvetlerini yardımı çağırarak işki meydana atıldı, Buna karşı Şaumyan, gerek Moskva'dan, Lenin fakat Bakı sureti kat'iyede muhalefet ettiler. Fakat Bakı amelesinden kimsenin onların tarafını itizam etmedi ve Bakı sovyeti 25 Temmuz tarihli içtimada, bolşeviklere

Yak!

Asya gençliği kongresi

İç Moğolistan devleti

Geçen nushamızda "Molla Nasrettin" tehlâsını Mirza Celi Mehmet Kulu-zade'ye atfolan bir fikra nakletmişim.

Birisi de anlatmışım.
Herkesin bildiği gibi, Mirza Celi Mehmet Kulu-zade yalnız "Molla Nasrettin" ile bir mizah muhabirliği değil ve bir tek "Usta Zeynal", "Posta Kutusu" v. s. ile bir hikayeçi değil, merhum "Ölüler", "Ananın kitabı", "Kemaçca" gibi piyeslerle ölmek bir dramatürjî idi de . . .

Bir gün komünistlere yaranmak isteyen genç bir yazıcı ona gelmiş, "bir komünistin kahramanlığımı" tasvir eden bir dram okumuşlar.

Komünist hayale gelmiyen müşküllerle karşılaşılıyor. Fakat her engeli yıkıyor. "Müsavat" ile aslan gibi vuruşuyor. Sosyalizm dünyaya yaratmak, şarkı Avrupa'yı emperyalistlerden kurtarıp sosyalizm dünyasına kavuşturmak, dünya üzerinde orak-çekiç alametli kızıl bayrağı yelendirmek istiyor.

Azerbaycan'ın hücre bir bucağındadır. "Şarkın kaptanı" olan bu yerde "Müsavat"ın idare ve sevkettiği "sınıf düşmanlarının" hırsları müthiş surette kabarmıştır.

Bir miting.
Hatta genç bir Azeri kızı da var, ki komünistin "yeni dünya" vaden sözlerine az kала aşık olmuştur . . .

Birden, nereden ise dili yanmış bir müsavatçı oraya atılıyor.

Bir köylü çocuğudur, mekteplidir.
Dört yıl Solokli zindanlarında hayvan gibi arabaya sokulmuştur. Otuz arkadaşta bir tek o kalmıştır.

Ve buraya, bu mukaddes topraklara ölmek için gelmiştir.
Hazin, kanlı tüyler örperen bir facia anlatıyor.

Azerbaycan gençlerinin buzar içindeki faciasını hikâye ediyor. Ve ilâve ediyor, ki: — Neçin? Neçin mahvediliyor? Suçumuz ne?

Ve kendisi de cevap veriyor: — Hürriyet için . . . Hürriyet ve istiklâl istediğimiz için . . . Köle olmak istemediğimiz için . . . (Bu sözlerle komünist, "burjuva" diye kahkaha ile gültüyor.)

İki alem, iki dünya!
Biri yalan, hiyle, kan, ateş istilâ, istibdat; öbri hak, hakikat, medeniyet ve hürriyet-tesnelleği . . .

Köylüler müsavatçıyı iltizam ediyorlar . . . Hatta lez bile, behaşımın, kardedşimin ve bütün neslinin kızı ruslar tarafından kesilmiş olduğunu hatırlıyorlar genç müsavatçıyı, odayı ve onunla beraber hürriyet ve istiklâl için ölmeğe karar veriyor, açığıyor.

Genç yazıcı buraya durmuş. Mirza Celil'e soruyor, ki: — "Sımdı komünist kahraman ne yapmış? Kapları birbirine çırıp gider vaziyette", "inkilâp düşmanları, İngiliz usakları" diye bunlara tükrüp gitsinim? Yoksa demir bir heykel gibi ortada durup üzerine gelen "vahşî" dalgaların öcünü müşereler.

Azerbaycan toprakları üzerinde ve Azerilerin mukadderatları etrafında cereyan eden bu hadiseler muharip kuvvetlerce . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

Almanya grupunun muharip zamanına . . .

"Berliner Tageblatt" gazetesi Amsterdam muhabiri mahsussundan 14 Birinci Kânun tarihinde aldığı bir telgrafta aynen denilmektedir:

"Japonya'nın genç kızlar teşkilâtı (askeri mahiyette bir teşkilât) tarafından davet edilmiş olan Asya Gençliği Kongresi cumaertesi 16 Birinci Kânunda Tokyo'da açılacaktır. Kongrede Britanya ve Hollanda Hindistan, Annam, Siyam, Birma Afganistan, Merkezi Asya, Çin, Mancuko ve İran'dan olmak üzere, birlikte 80 murahas iştirak edecekler. Kongreden maksat Asya'daki muhtelif ırklar arasında tesanüt ve işbirliği prensiplerinin tesvi ve temin edilmesidir. Kongre içtimalarında gerek harbiye nazırı ceneral A r a k i, gerekse hariciye nazırı Hiroto nutuklar irat edeceklerdir."

onu yutmasını mı beklesin? Vevahut kiçik ordununu çağırşın?"

Mirza Celil bir aç düşünmüş ve demiştir, ki:

— "Yak! Bunu yak, oğlum! Daha iyi ve mükkemel olur!"

Gençin gözleri parlamış, sevince ayağa kalkarak teşekkür etmiş, gitmiştir.

Bir kaç gün sonra tiyatrolardan birinde bu piyes oynanmıştır.

Genç yazıcı eseri böyle temamlamıştır: Köylüler bak kahramanı bir açığa bakılmışlar, ateş vuruyorlar. Birinci yör, ki: — "Siz Allah'ın, peygamberlerin, azizlerin, millet ve vatan büyüklerinin heykellerini yaparak meydanlarda yakarsınız. Biz de siz böyle yakacağız."

"Efkârı umumiye" heyecan içindedir. Muharirî, aktorları, tiyatro müdürünü yakalamışlar.

— Böyle bir eser nasıl yazıla bilir, nasıl oynanabilir, nasıl oynatıla bilir? diye soruyorlar.

İpin üçü Mirza Celil'e kadar gelip çıkıyor. Onu sorguya tutuyorlar:

— Siz, diyorlar, bu çocuğu azdırmışsınız, Çocuk kızıl orduyu çağırma isterseniz Siz, "yak" demisiniz.

Mirza Celil "çocuğa" dünnüş: — Ben Siz ne dedim?

— Yak! Bunu yak, oğlum, daha iyi ve mükkemel olur, dediniz.

— Peki Siz ne yaptınız?

— Yaktım, işte! . . .

Fakat ben Siz komünisti değil, yaratılmış eseri yak, demiştim.

Oradakilere birisi Mirza'nın kulağına eğilmiş, demiş, ki:

— Mirza, komünistin yakılması eserlerinin yakılması bir değılmidir?

Mirza Celil cevap vermiş: — O da doğru, amma, komünistleri birer birer yakmaktansa, toptan yakmak daha kazançlı olur. Yarattıkları eserlerin içinde kendileri de vardır. V. Nuh-Oğlu

edemdi. Türkiye'nin Maverayi Kafkasya hükümeti müzakeresi zamanı dahi bu vaziyet anlamsızdır. Türkiye, kendisile müstakilen müzakereye girişen Seym hükümetine demiştir, ki, "Kafkasya'yı biz Rusya'nın bir kısmı addediyoruz. Rusya ise ise suluş aktettiği."

Kafkasya'nın kendi başına hareket etmesi için müstakil bir devlet olması icap eder. Türkiye'nin Seym hükümetine müsellah çarpışması Brest-Litovsk ahkâmını tabittan doğuyordu.

Azerbaycan'da ise harp eden kuvvet muahede mucibince Azerbaycan hükümetinin emrinde olan ve Azerbaycan namına harp eden bir kuvvet idi. Azerbaycan ise Bakü'yü millî vücudumuzun ayrılmaz, koparılmaz bir parçası addedmiştir. Bakü'süz Azerbaycan başsız bedene benzettimştir.

26-ların fanilyet ve imhasından alnan ders demiz.

Bunu muhtelif cinah başta başka tasavvur ediyor. Maruf A. Mikoyan'ın 20 Eylül tarihli "Bakinski Rabocı" gazetesine yazdığı makaleye göre:

— "Çarin sukutundan sonra Maverayi Kafkasya'da rus hakimiyetinin bütün binası çöktü. Mahkûm milletlerin kırkım sınıfları kendi hakimiyetlerini hükmâşa başladılar. Bunun için de millî kurtuluş şiarından istifade ettiler.

Bakü'da muvaffak olan proleter inkilâbı, yasıya bilemek için, köylü ve toprak inkilâbı birleşmek mecburiyetinde idi. Halbuki Bakü, Türk köylülerinden uzaktı ve onlar üzerine tesisiz duruyordu. Bakü proletaryatı o zaman Türk köylüsü ile ittifak yapamamış ve millî kurtuluş bayrağını Azerbaycan mülkedarlarının elinden alamamıştı.

Reuter ajansının 6 Birinci Kânun tarihinde Şanhai'dan verdiği malûmata göre, iç Moğolistan (yani Çin Moğolistanı) istiklâliyetini ilan etmiş ve Nankin millî hükümetine olan bütün münasebatını kesmiştir.

Almanya telgraf ajanslarının Moskva'dan verdikleri malûmata nazaran, iç Moğolistan devletinin teşekkülü Moskva'nın siyasi dairelerinde hayret ve heyecan uyandırmıştır. Telgraflardan anlaşıldığına göre, mahsiyetat Sovyet sâmelerinin kanaatına, yeni Moğol devletinin kurulması içinde Japonya'nın parmağı olduğu gibi, Japonlar bilahere Sovyet Moğolistan'ını dahi kopararak İendi nüfuzları altında büyük ve müttehit bir Moğol devleti vücude getirmek niyetinde oldukları gün geçtikçe daha aşikâr tavazzuz etmektedir.

"Berliner Tageblatt" gazetesi, 6 Birinci Kânun tarihli nushasında yeni Moğolistan devleti teşekkülünün Moskva'da hayrette karşılığında temaslâ aynen yazıyor, ki:

— "Moskva Moğolistan'ın istiklâl ilan etmesine, elbette "hayret" ede bilir, fakat o bu hadiseye hiç bir zaman teccüüp etmemelidir. İç Moğolistan, Japonya politikası Asya kıtasında faaliyete geçmekten çok evvel, Sovyet ricâlini alâkadar etmekte idi. Sovyetler Dış Moğolistanı temamlie yuttular ve son Moğol hanedanına mahsus iki binden fazla son derece satvâlî ve taziyatlı elbiseleri 1925-nci senede müzayedede tarikile Moğol kralı sarayında (Urga'da) sattıktan sonra, hakimiyetlerini Urga'da tahkim etmiş bulundular. Bunun üzerine Moğolistan sovyetize edildi ve neticede ise bu zengin ölkenin rıfah ve saadeti temamlie mahv olarak harici ticaret inhisarı sistemi vücude getirildi ve yabancılara ise bu memleketle ikamet hakla yasak edildi. Butân bu hadiselerden dolayı, Japonların mukabil hareketle bulunacağı zaten çoktan beri beklenmekte idi. Eğer Japonya'nın bugün iç Moğolistan'da vücude getirdiği hadiseler Moskva'nın hayret ve teccübünü mucip olursa, bu hayret, vaktile Moskva tarafından Dış Moğolistan'da meydana çıkarılan hadiseler dolayısıyla vücude gelen hayretten behemehal hiç te farklı değildir."

Fakat ne olsa da Moskva hakikaten de hayret ve teccüüp etmelidir, zira şüphesiz Stalin Amerika "tasdiknamesinin" bu kadar tesisiz ve mânasız bir şey olduğunu hiç te tasavvur etmemiştir. Litvinof'un bir kaç aydan beri kazandığı bu kadar "muvaffakiyetler" aceba Japonya gözünde hakikatan mi stifir derecesinde olan âdi bir blöf'tür?

Uzak Şark hadiselerinin iç Moğolistan devleti teşekkülü ile arzettiği yeni manzara, görüldüğü vechile, bu suale müsbet surette cevap vermeğe müsaede ediyor.

Anlaşılan, Japonya kendi yolu ile yürümeğe devam ederek Litvinofların ötedede

Mikoyan, Stalin'in o zamanlarda "milletlere muharriyet" lüzumu hakkında bir mektubunu kaydettikten sonra diyor, ki:

— "Bu direktif tatbik edilmede. Halbuki Azerbaycan Eyyuliyetçilerinin sınırları ancak bu yol ile bozula bildirdi ve onların emilimle millî kurtuluş bayrağı ancak bu vasıta ile alma bildirdi. Bakü bolşeviklerinin milliyet siyaseti çok karma karışıkta."

Mikoyan Azerbaycan'ın tekrar Moskva esaretine geçmesinin hikmetini milliyet siyasetlerinin tahşih edilmesinde görüyor. Fakat onun çıkardığı netice kimseyi inandıracak bir netice değildir. Bu günlerde böyle netice çok ta yersizdir.

Bakü ve Azerbaycan'ın tekrar rus esaretine düşmesinin sebebi herkeşce bellidir. Bunun üzerinde uzun durmağa lüzum bile yoktur.

Biz ise Mikoyan'ın yazısından şu neticeleri çıkarıyoruz:

1. Bakü'süz yassayamaz. Azerbaycan bütün millî aksamile beraber iktisadî, siyasi, coğrafi ve millî bir köldür.

2. Azerbaycan köylüsü, Bakü dahi dahil olmak üzere, bütün Azerbaycan'ına daima hükmetmiş ve hâlâ da hükmetmektedir.

3. Azerbaycan halkı milliyetçi, istiklâlî ve cumhuriyetçidir.

4. 1918-de Azerbaycan ancak millî kurtuluş bayrağı sayesinde müzaffer oldu.

5. Bolşevikler, Azerbaycan'da tutuna bilemek için Azerbaycan millî kurtuluş şiarından istifade etmek istemişlerdir. Çünkü Azerbaycan'da hükim fikir milliyet ve istiklâl fikridir.

6. Bakü'da bolşevik-taşnak blokunun yaptığı hadiseler ve 26-ların marifetleri Azerbaycan'la alakası olmayan ve Azeri halkının reyî ve millî emelleri aleyhinde yapılmış bir cinayet idi.

7. Bakü katiılamı yapanlar Azerbaycan milliyetçilerinin elinden millî kurtuluş bayrağını katliyen alamamışlardır,

beride yaptıkları kombinezonları hiç te atırmıyor.

"Telegraien Union" ajansı 7 Birinci Kânun tarihinde Tokyo'dan haber veriyor, ki Japon siyasi dairelerinin beyanatına göre, müstakil Moğolistan devletinin ilânı ancak Moğol hükümetine ait olan bir işidir. Japonya bu mesele ile meşgul olmadıği gibi, bundan dolayı dahi herhangî bir mesuliyeti reddediyormuş. Binaenaleyh bu yüzden varit ola bilecek itirazlar dahi redolunacaktır. Ajans muhabiri yazdıklarına sunu da ilâve ediyor, ki Japonya siyasi sâmelerinin kanaatına, Japonya hükümeti Moğol devletinin teşekkülünü büyük bir alaka ile takip ettiği gibi, yeni devletle karşı muhasım bir vaziyette bulunmak niyetinde de değildir, zira bunun için hiç bir sebep yoktur.

Yeni Moğol devletinin teşekkülü — Asya'daki Japonya planlarının Mancuko ve Çehol hadiselerinden sonra üçüncü merhalesini teşkil etmektedir. Ve dördüncü merhale olan Şarki Türkistan istiklâl meselesi dahi hallini müsbet surette bulunca, o zaman Sovyetlerle Çin arasında artık müstehrek hiç bir hudut mevcut olmayacaktır, ki bu da Japonya'nın istidhat ettiği umumi gayelerinin baslıcası ve en mühimmiğidir.

Şarki Türkistan'daki hadiselerin inkışafı hakkında "Ostexpress" telgraf ajansının Moskva'dan verdiği malûmata göre, Şarki Türkistan'da çoktan beri başlamış olan istiklâl hareketi son zamanlarda şiddetli surette ilerlemektedir. "Berliner Tageblatt" gazetesinin 13 Birinci Kânun tarihli nushasında derç olunan bu malûmata aynen yazılmaktadır:

— "Moskva büyük bir endişe ile Garbi Çin'deki hadiseleri (yani Şarki Türkistan'da) takip etmektedir. Halklardan beri Şarki Türkistan'da burasının Çin'den ayrılması istidhat eden millî bir hareket faaliyete başlamıştır. Alma-Ata'dan (Sovyet Türkistanı'ndadır) verilen malûmata göre, Şarki Türkistan'da toplanmış olan bir çok mütaasip cenerallar sür'âle ordu teşkil ederek, Şarki Türkistan'ın Çin'den ayrırmak ve buranı müstakil bir devlet ilan etmek için faaliyete başlamışlardır. Sovyet telgraf ajansı, "Tass"ın Şanhai'dan verdiği haberlere göre, Şarki Türkistan'da müşahede edilen bu yeni separatist (iftirak) hareketi Japonya'nın inrikâlarına atfollunmakta imiş.

Ajans muhabirinin yazdığına göre, güya Şarki Türkistan muhacirleri Tokyo'ya toplanarak Şarki Türkistan'ın ayrılması uğrunda çalışmakta olup, Japonya'nın dahi muzaheretine mazher bulunmakta imişler. Bu muhacirlerin seçi bulunan Abdul Kerim (Sultân Abdul Hamid'in torunu Abdul Kerim'den bahsollunmaktadır) bir kaç zaman (Arkası 4-nci sahifede)

(Zaten alamazlardı da ve hiç bir zaman da alamayacaklardır.)

8. Millî hak hiç bir zaman verilmez, kanla, fedakârlıkla, zorla almır.

9. 15 Eyyuliyet millî hakların zaferi, 20 Eylül ise 31 Martın mantıki bir neticesi idi.

10. Kendi istiklâlîni ilan etmiş ve millî bayrağı etrafında birleşerek istiklâl için can veren bir milleti, milliyet düşmanı bir fırkâmın millî muharriyetle avutmaması neticesiz gelecek mânasız bir teşebbüstür.

11. Bolşeviklerin agrar inkilâbına gelince, bu da Azerbaycan köylüsünün hayatı menfaatleri, millî ve içtimai bünyelerini hilâfında bir sistem doğuracaktır. Eğer Bakü bolşevikleri o zaman köylü inkilâbı yasa bilselerdi bile, bugünkü kölelik rejimini kurmuş olacak ve bütün Azerbaycan'ın, bugün olduğu gibi, gene kendi aleyhinde görcekti.

12. Çünkü mülkedar ve feodalların feodal kurtarmak isteyen köylü kizil feodalizm fakikliğine düşmek istemiyen, hürriyetine ve milliyetine merbut kalmak isteyen her ruhlu serbest insandır.

Mikoyan iddia ediyor, ki 26-lar milliyet ve toprak mes'alesini bugünkü gibi hallet-selerdi, bütün Azerbaycan'ın kazanacakları, Halbuki bu iki mes'elenin bugün nasıl hallollunduğu malûmdur.

Azerbaycan halkı inkilâba mazher bulunuyor. Azerbaycan istiklâline mihayet verilmiştir. Azerbaycan'ın siyasi, iktisadî, harsî, millî bütün idareci ruslar elce verilmiştir. Azerbaycan'da ruslaştırma siyaseti tatbik olunuyor. Mektepler ruslaştırılmakta, memleket rus muhacirleri doldurulmaktadır.

Azerbaycan'ın bitmez-tükenmez millî serveti amansız surette istismar ve ihrac edilmektedir.

Azerbaycan köylüsü her haktan ve hürriyetten mahrum, Moskva satrapları için çalşan köle haline getirilmiştir.

Azerbaycan'ın münevver kuvvetleri, mü-

(Lütfen sahifeyi çeviriniz) Mirza-Bala

Azerbaycan'da

Yeni şehirler

Bakü gazetelerinin yazdığına göre, Sovyet hükümeti Aşeron yarım adasında beş yeni şehir salmağa karar vermiştir. Şehirler yarım adanın sahili boyunca olup Hevsan, Zire, Merdekân, Dilçe ve Corat-Sumgayıt'tan ibaret olacaktır. Yeni şehirleri birbirine ve Bakü ile elektrikli demir yolu bağlayacak, her şehir 50-60 bin nüfustan ibaret olacaktır. Bakü 700 bin nüfusa bir şehir halinde kalacaktır.

Tiyatro mevsimi

Bakü gazeteleri devlet dram tiyatrosunun kiş mevsimi programını ilmi etmişlerdir. Repertuvarında yeni eserlerden Hüseyin Cavit Beyin „Siyavus“ piyesile Cafer Cabarlı'nın „Afganistan“ dramı vardır. „Eski eserlerden Cafer Cabarlı'nın „Yasar“, „1905“, „Almas“, Celil Mehmet Kulu-zade'nin „Ölüler“, H. Cavid'in „Şeyh Sa'an'an" eserlerle Sekispirin „Otello“ su ve Şiller'in „Haydutlar“ ı dahi vardır.

Aktörlerin başında gene Mirza Ağa Ali-zade, Hidayet-zade, S. Ruhullah, Riza Tah-nasip ve Ulvi Recep Beyler, Merziye, Sona, Azize, Kamer, Havva, ve Zahra Hanımlar görünmektedir. Rejissörler: Varşavski, Serif-zade, Daraplı, Cabarlı, Mayo-roff'tır.

Baş ressam Mustafayef, musiki işleri müdürü Erişayev, dirijör Ayzen, dekor müdürü Efendi-zade'den ibarettir.

Gene pasapor usulu

Azerbaycan'ın Bakü şehrinde pasapor usulu tabik edildiği malumdur. 750 bin nüfustan amele ve memur olan 500 bin adama pasapor verilmiş, diğerleri ise ve ikamet hakkından mahrum edilmişlerdir. Azerbaycan merkezi icraiyesi 9 Eylül tarihli kararile bu pasapor usulunun bütün Azerbaycan şehirlerine, kasaba ve amele bulunan nahiyelerine tabikine karar vermiştir. İlk sırada Birinci Kânun başında bitmek üzere, Gençle ile Seki'de tabatika başlanmıştır.

Tevkifler

„Bakinski Raboçi“ gazetesinin (Nr. Nr. 209 ve 218) yazdığına göre, Bakü'de merbut Kala nahiyesi marif başı müdürü Sadık Oğlu, demir yolları üçüncü muntaka müdürü Hüseyin Oğlu tevkif edilmişlerdir.

Aynı gazetesinin malumatına göre, Mil istepindeki sovhoz azarlarından Esat Kara Oğlu, Seyit Beyli, Sadovnikof, Timofeyev ve diğerleri buğday işlevinde cinayet işlediklerinden tahti tevkife alınmışlardır.

teşebbis zümreleri, milletin dımağı ve varlığı olan unsurlar Solokli'lerde mahvoluyor.

Eğer bugün Azerbaycan, Sovyetler daire-sinde ve Moskva'nın bir müstakilleme halinde yaşayorsa, bunun sebebi „Lenin milli siyaseti“ „toprak inkılabında“ değil, rus işgal ordusunun hâla yurdumuzda bulunmasında aranmalıdır.

„Toprak inkılabının“ neden ibaret olduğu bütün dünya ile beraber Azerbaycan köylüsü de görür.

Bölgelikler bir de „Azerbaycan milliyetçilerinin milli kurtuluş bağrının ellerinden almak“ istemişler. Buna da „Lenin milli siyaseti“ deniliyor.

„Lenin milli siyasetinin“ ise neben ibaret olduğu malumdur.

Komünist partisi milliyet ve milli varlığı kökünden inkâr eder.

Sovyet cumhuriyetleri birliği kanunu esaslı kabul edildiği zaman, on yıl evvel Stalin ve Tomski, „milletlerin tayını mu-kadderat haklarına bir ahveni ser gibi ancak tahammül edilemeyeceği“ olduğunu söylemişlerdi. Diğer bölgelik hukukçuları Sovyet cumhuriyetleri federasyonunun git-tikçe merkezleştirilen bir sistem olacağını kaydetmişlerdi.

Moskva bu yoldan hiç caymadı. Sovyet cumhuriyetleri birliğine giren ve güya arzu ettikleri zaman çıkacak kadar müstakil ve hür olan „milli cumhuriyetler“ Sovyet kanunu esaslına göre, kendi salihiyetlerinde olan dahiliye, marif, adliye, sihiyye, ziraat, sanayi v. s. gibi nezaretleri de itir-diler.

Yalnız bu kadar değil, Azerbaycan milli vatanından hesapsız yeni „milliyetleri“ koparılarak, sin'i ve gayri tabii yollarla memleketimiz 17 dilde bir öлке haline getirildi. Başlangıçta yalnız marif sah-sında tabik edilen bu siyaset, bu gün artık idari ve teşrii ademi merkezizeti seçilmi-almaktadır. Azerbaycan merkezi icraiyesi nezdinde „azlıkta kalan milletler şurası“ teşkiline karar verilmiştir.

Azerbaycan'da milli, hars, iktisadi, içti-mai, hatta idari vahdet bozulmuştur.

Moskva bu vasi ile, Azerbaycan'ın milli ve vatani vahdetini bozmak yolu ile, milleti-mizi daha kolay ruslaştıracağını zannet-mektedir. Rus dili unumi ve devleti dil olarak tabtik ediliyor.

Almanya ve Sovyetler

(2-nci sahifeden mabat)

Amerika'ya kadar „dost“ kazanmak için sarletmektedir.

Fakat Almanya ekfari umumiyesi Sovyetler-ne ne kadar gayri mulemet bir müttetik olduklarını bildiğinden, son zamanlarda toptan olarak yapılan bu Moskva muahede ve misaklarında pekte endişe göstermiyor. Çünkü almanlar Moskva'yi Herriof'ardan ve başka zıvvarlardan daha iyi tanıyorlar. Rusya'yi ziyaret ederek Çekoslovakya'nın kendilerine gösterdiği „Potemkin köyleri“nden sitayişle bahsedilen bu halif edali prominent zıvvarlara nisbeten, Almanlar su „köyler“ arkasında bulunan harabezari, Almanha has bir objektivite ve dikkatle tetkik ve tafitt etmişlerdir, zira bu is için onlar 5—10 gün değil, en azı 15 sene vakit sarletmişlerdir. Almanlar Moskva toponun kuturunu tanıdıkları gibi, Vorosiloflar, Molotoflar ve Blüherlerin ara-sıra söyledikleri gürlürlü sözlerini arkasındaki boşluğa dahi bilifiler. Garp ile uzlaşma siyasetine gelince, bu-günkü Almanya onu Milletler Cemiyeti dairesinden çıkararak, komşularile hususi ve her biri ile ayrı olarak görüşmek yoluna koymuştur.

M. Neurath ve M. Goebbels'e M. Bek arasında Cenevre'de başlanan görüşmeler ikinci epeyi ilerliyecek, her iki melemek ekfari umumiyesinde güzel bir tesir yapan Hitler-Lipski görüşmelerini mucip olmuş-tur. Aynı zamanda Fransa'nın Berlin bü-yük elçisi Francois Poncet ile kançlerin mulakatlari bütün cihan matbuatında mem-nuniyete kaydolunarak, Avrupa sulhu na-mına ümitler uyanıdırmağa başlamıştır.

Tabiidir, ki Almanya'nın kendi komşulari ve bilhassa Lehistan'la anlaşmas herket-sene evvel „sulhün“ Moskva'yi endişeye düşür-meli idi. Öyle de oldu. Narkomindeli sesi adlanan Radek, şeflerinin içinde ve heyve-canna terciman olarak, Alman-Leh yak-laşması münasebetile „Pravda“ da (27 İkinci Tesrin) yazdığı bir makalede bunun neyi ifade edeceğini öğrenmek için, telas eyle-gi göstererek, bir takım provokasyonlu sualler dahi soruyor. Radek'in, daha doğrusu Nar-komindelin bilmek istediği asıl mese'le bu-dur, ki Alman-Leh anlaşması acaba nasıl başa gelecektir? Bunun için Radek evvelce maruf Koridor mese'lesini ileri sürerek, bu-na ayrıca bir ehemmiyet veriyor, sonra „lesatlar anası“ Versay muahedesinden bahsa başlıyor. O muaheden, ki bir kaç ay evvel Polonya'ya ziyareti esnasında on-dan buğünkü sulh nizamını muhafaza na-mına sempatik bir alaka ile bahsetmiştir!

Reviziyon aleyhinde olan bu zat şimdi soruyor, ki: „Versay muahedenamesi reviziyon edirse, Almanya'ya ne verilecektir?“ Radek, bu sualın Alman-Leh anlaşmasın-guya Sovyet Ukraynası hesabına olacağı

Şimdi iş son haddini bulmuştur. Ukrayna-daki son ihtilalcılık hareketi münasebetile komünist firkanın almış olduğu karardan anlaşılıyor, ki rus komünistleri „milliyet mese'lesine artık nihayet vermek zaman-ının gelmiş olduğu ve milli cumhuriyetlere artık lüzum kalmadığı“ kanaatına gelmişlerdir. Azerbaycan halkı bunun böyle ola-cağını daha evvelceden biliyordu. Onun içindir, ki o, hiç bir zaman silahını elden bırakmadı.

Kızıl Moskva'nın „parçala ve hükümet“ siyaseti ve milliyet mese'lesile milletlerin istiklal ve hakimiyetleri mese'lelerindeki taktikleri, bu hususta mevcut olan vesakî, neşriyat ve edebiyat bir hakikatı bir daha bütün çıplaklığı ile isbat etmiştir. O da, 15 yıl evvelki 26-larla buğünkü komünistler arasında hiç bir noktada hiç bir farkın olmasındadır.

Şaımyan tarafından Sahortséf, Bakü'da, Mart kırkıncından bir kaç gün evvel, Azer-baycan istiklalçularına demişlerdi, ki:

„Siz müstakil Azerbaycan yovine harebazar mezarlık vereceğiz!“ Şaımyan öyle de yapmıştır.

Buğünkü istila ve tahakküm rejimi de öyle yapıyor.

Onlar an'anelerine çok sadıkdırlar. Milli istiklalı bayrağı ise gene Azerbaycan milli-yetçileri elindedir.

Azerbaycan halkı milli istiklalı bayrağı altında rus istilası vurus ve savasında vatanı ediyor.

Onun bu yolda gösterdiği sebat, inat ve ısrar, verdiği sayısız kurbanlar, milli istiklalı mefküresine olan merbutiyetini, istilâyî ve terroz ve kölelik rejimine olan sonsuz nefret ve kinini isbat eder.

Evet, savas bitmemiştir.

On beş yıl evvel ilan edilen Azerbaycan istiklalı gene muzaffer olacaktır.

Biz 15 Eylül'deki gibi gene muzaffer olarak Bakü'ya gireceğiz.

O zaman buğünkü komünarlar da on beş yıl evvelki 26-ların yolunu boylyacaklar-dır. Buna kuvvetine inamıyoruz.

Çünkü hak bizdir.

Beğeri, insani, medeni prensiplerine dayanıyoruz.

Milliyet, hürriyet, istiklal prensiplerine.

Mirza-Bala

ihitmalına dair cihan matbuatında görülen şayalara Almanya ve Lehistan gazetele-rinden cevap koparmak niyetile vaz-etmiştir.

Zaten bu endişe Moskva'yi Londra cihan iktisat konferansında dahi düşündürmüştü. Bu konferansta alman müstemilleri 65 milyonluk alman milletinin normal tekamülü için buğünkü Almanya iktisadi vasatları Rusya'nın elinde faydasız kalan topraklara, esir d'şen milletlerden bahsetmişlerdir. Bu bahis versiz değildi. Milletler Sovyet esirliğinden çıkıp kendilerine ve kendi topraklarına bizzat sahip olurlarsa cihan iktisadiyatı bundan kazanar ve beynelmilek mese'lelerin bir çoğu kendiliğinden hall olur. Malum olduğu üzere, çar Rusyası'nın bile produktiv unsurlarını asıl rus değil, gayri rus unsurlar, leh, azeri, gürcü, ermeni, yahudi ve hatta bizzat almanlar teşkil etmişlerdir.

Kafkasya'nın sanayi ve ticareti, Hazer denizindeki gemicilik bütün bütüne azerilerle ermenilerin elinde idi. Polonya, Baltik sa-hili, Fenlandiya, ve Ukrayna'nın sanayi ve ticaret hayatında mühim unsur teşkil edenler dahi bu yerlerin kendi sahipleri ve kimsen de almanlardı. Bütün bu keyfiyetin almanlar değil, japonlar dahi farkındadır-lar. Keza aynı keyfiyete Avrupa'nın naz-ar dikkatını daha 19-nci asrın 70-nci senele-rinde bile maruf müstemirlerden Maca-ristanlı Herman Vamberi gibi büyük alimler dahi celpetmiştir!)

Rusya'yi iyi bilenele malumdur, ki dün-yanın altıda birine malik olan bu büyük, fakat gayri organik gövde düşüp parçalanca-ğak ve onun yerinde Ukrayna, Edil-Ural, Kaf-kasya, Kırım ve Türkistan gibi büyük ve zengin meleketter kendi yevelerinin eline geçecek olursa, o zaman bu milletlerin Av-rupa arasında geniş ilicinde iktisadi ve mali irtibat kurula bilinecektir ve ancak o za-mandır, ki buğün buhran içinde bucalayan Avrupa, bilhassa koca Almanya iktisadi-yatı için neceat kapusu açılacaktır.

Bütün bu hakikatlara vakif olduğundan-ır, ki Moskva Alman-Leh yaklaşmasını büyük bir endişe ile takip ediyor.

Evet, Moskva intrikasını Almanya'da artık sezmiyen kimsce yoktur. Lehistan'la Almanya arasında anlaşmak şimdi günün mese'lesidir. Nasyonal-sosyalistlerin kana-atına, Koridor Almanya'ya geri verilise bile, alman milletinin derdine bununla derman olmaz, çünkü Almanya'nın hayatı mese'lesi olan „Volk ohne Raum“, yani „Mahzensiz Millet“ mese'lesi bu tarikle hallolunmuş değildir. Değil bir Koridor, hatta Almanya'dan koparılmış diğer muntakalar bile kendisine geri verilirse, cezi adollunan bu mühim mese'le bittap gene de hallim bulmuş olmayacaktır. Halbuki Alman-Leh anlaşması, netice itibarile, son derece büyük bir ehemmiyeti haiz ola-bilecektir. Ne Almanya ve ne de Polonya bir-birle harp edemezler, çünkü böyle bir har-bın her iki taraf için faydasızdan çok zararı vardır. Bunların yanı başında cihan ihtilali gayesini güden emperyalist ve Av-rupa medeniyetini dağıtmak isteyen bir Rusya mevcuttur, ki daima gözünü ilk sırada Polonya'ya dikmiştir. İşte bütün bun-ları Radek ve kendisinin şefi Narkomindeli bildiği için Koridor mese'lesini mahsus ileri sürerek galiba her iki tarafı bir az güle-ştirme istiyor . . .

Alman - Sovyet münasebatındaki siy-asi mahiyetliki bütün bu gerinliğe rağmen, Sovyetler iktisadi nokta-yı nazardan Almanya'dan, bir çok sebebe göre, henüz asılı bulunmaktadırlar. Rusya'da yapılan yeni fabrikalar ve imalathanele-rin hemen hepsi Alman makinelerile teşiz olunmuştur. Rusya — istese bile — ne alman teknikasından ve ne de alman mühendisinden ferağat edemeyecektir. Diğer taraftan Sovyetler Almanya'dan aldıkları makineler yerine büyük miktarda kendi ham malların Almanya'ya ithal etmek-tedirler, halbuki bu metot Amerika ile yü-rütülecek ticarete kullanılmaz, çünkü Vaşington Moskva'ya göndereceği makineler v. s. mamulat yerine Rusya'nın ham malını almak demez, zira Rusya'da olan ham malın Amerika'da vardır. Ve bütün bunlardan maada, Moskva buğün bile Almanya'ya asgı-yukarı iki milyar mark borçludur, ki bunun çok kısmını bir buçuk yıl zarfında geri vermek taahhüdündadır.

Bunlara beraber, kim bilir, belki d. voldaş Stalin günün birinde „bolşev-kesine“ bir çeviklikle utamnyarak, yoldaş Litvinof'u Herr Hitler'in de ayagına düştüp s'it'üm'ek için Vaşington'a, Roma'ya gönderdiği gibi, Berlin'e de gön-derecektir. Faşizmin banisi Mussolini ve kapitalist başı Roosevelt'in kaplarında do-laşarak neceat arayan Litvinof bir defa da Wilhelmstraße'de „Pater peccavi“ (Mukad-des Papa afe't) dersi, kıyamet mi kopar?

Hilal Münisi

*) H. Vamberi, „Rußlands Machtstellung in Asien“, Leipzig, Verlag Brockhaus, 1871.

Azerbaycan

kom. firkasında

Azerbaycan komünist firkası merke-z komitesi, ikinci katıpterden sabik marif komiseri Aga Sultanov'u, raymerg'i, merke-z komitesi azarlerinden maksut Mame-ov'u, Nadirşinay'ı, Mahmudov'u, Şamstan'ı ve A. İshmetniyi ihraç etmiştir. Sonuncu aynı zamanda komünist firkasından dahi atılmıştır.

Azerbaycan komünist firkasının umum katibi K. Kuben'dir, ikinci katıpteye Gulbis ve Kudriyavisef tayin edilmiştir.

Aynı zamanda Gulbis, Mustafayef, Taki-yef ve Bahmanof Hasan merke komitesi azalığına, M. Hüseyinof, M. Şahbazof ve A. Kevorikyan merke komitesi azı nam-zetliğine seçilmiştir.

İç Moğolistan devleti

(3-ncü sahifeden mabat)

bundan evvel Tokyo'yu terketmiş imiy ve müsarunehiyan simdiiki iktimet maheli malum değildir. Şarklı Tür-kistan separatistlerinin kararğahi Turlan şehri adlanmaktadır.“

„Bermer Tageblatt“ gazetesinin (9. 12. 33) Amsterdam muhabirisi son Uzak Şark hadiseleri hakkında gazeteye gönderdiği bir telgrafında İÇ Moğolistan'daki hadise-lere temas ederek diyor, ki:

„Japonya harbiye nezaretine gelen malûmata göre, merkezi Asya'yı bürü-müş olan İğtiş Şarklı Türkistan ve İÇ Moğolistan'dan şimdi de Dış Moğolistan'a geçmiştir. Urga ve Sapanzetze muntakalarında isyanlar başlamıştır. İsyân, komünistlerin teşkiriatına siyaset-nüfuz yüzünden vukubulmuştur. Sov-leriyü yuzünden ahaliyi zengin ve siyasi nüfuzla büyük müddit rahipler üzerine kırkırlarlık fakırlar arasında tahrikatta bulunmuşlardır. Sovyet memurları siyasi mihlahazardan dolayı budist manastırları emlakine sindiyce kadar el vurmaktan sakınılmışlardır. Budda hatta bu güne kadar Sovyet Moğolistan'ın görümiz devlet şefi olmakla kalıyor.

Alman malûmata göre, Sovyetler büt-in kendi tebaalarına isyan muntakasin bir an evvel terketmeği emretmişler-dir. Bu isyanlar muhakkak Japon as-keri nüfuz sahası olan İÇ Moğolistan'ın istiklal ilan etmesile sıkı rabi-tadardır. Japonlar, Çin hükü-metinin İÇ Moğolistan üzerine olan nüfuzunu kaldırdıktan sonra, Dış Moğolistan'da Moskva'nın rahipler üzerindeki haksızlıklarından bilistide, burada ruslara galileler lazırlamak-tadırlar. Dış Moğolistan bu hadiseler neticesinde Sovyetler tarafından bo-şalıdılığ takdirde müttethe Moğol devletinin teşekkülü şüphesizdir. Böyle bir devlet o zaman Gobi çölünün şimal ve cenup muntakalarını ihtiva edecektir. Simdiye kadar malum olan bir şey varsa, o da bütün Moğollar arasında büyük bir siyasi iğtişanın hüküm sür-mesidir ve bundan dolayı gerek Moskva, gerekse Tokyo birbirini ithham etmektedirler. Fakat su hadiselerin, büyük bir Moğol devleti teşkili tarikle, Japonya tarafından bilahere tesisi tasavvur olunan Şarkı Asya Milletler Cemiyetinde intak edeceği muhtem-eldir.“

Renter ajansının Sanhay'dan verdiği bir malûmata göre, Tibet hükümeti (İngilizlerin nüfuzunda bulunuyor) Nankin hükümetine bir utumatım vererek Çin elinde bulunan bir kaç muntakanın Tibet'e teslimini talep etmiştir. Utumatımın vakıtı bitmiş oldu-ğundan Tibetlilerden 10.000 kişilik müsellah bir kuvvet Çinca nehriyi geçmiştirler.

Uzak Şark hadiselerinin bilhassa son zamanlarda arzlemeğe başladığı yeni ma-nazarları Moskva'nın endişe ve heyecanını son derece şiddetlendirmiştir. Komünist firkası icarısında asabiyet ve korku eseri açkıtan açığına müşahede edilmektedir. Üstü Press ajansı tarafından tebliğ olunan şarka dikkat bir haber Moskva'da firma devair-ende hükümsüren hercimerici böyle tasvir etmektedir:

„Uzak Şark muntakalarındaki kol-hoz ve hususi emek sahibi olan köy-lüler — Moskva'daki komünist firkası merkezi komitesinin son kararı mucibi-ence — buğday ve diğer ziraat mahsulatı teslimi mecburiyetinden halfas olunmuşlardır. Uzak Şark'taki amele ve memurların maas ve ücretleri 5 yıl müddetine 10%’den 30%’e kadar yükseltilecektir. Aynı zamanda kızı ordu neferetinin maası dahi terfih olacaktır.“

Druck: A. Wesemann, Berlin S.W.11, Stresemannstr. 72
Verantwortlich: Verlag u. Redaktion Ernst Gebhardt, Berlin
Chetredaktör: M. E. Neuzilg